

Christoph Hering

DER INTELLEKTUELLE ALS
REVOLUTIONÄR

Wilhelm Fink Verlag, München, 1979.

Svaka je interpretacija bitno određena ishodištem, a svi elementi ravnati iz koje se interpretira u interpretaciji su manje-više prepoznatljivi.

Ući u interpretaciju znači ući u filozofiju, u taj pokušaj uvida odnosa mene kao čovjeka i onog što jest kao svijeta. Otuda interpretiranje ne može biti drugo do uspjele ili neuspjele samokazivanje. Samo za lijenu misao interpretacija se nadaje kao »prezentiranje sadržaja«. U namjeri da se »prezentira sadržaj« sam sadržaj mora biti nepovratno izgubljen. Za lijenu misao koja se hoće osloboditi svega što nije sadržaj, razumijevanje nije moguće. Interpretacija je tada u pravilu proizvod nerazumijevanja; pokazuje se kao evidentiranje teza i njihovo stavljanje u kontekst koji misao vodi van-teorijskim momentima.

Ući u filozofsku interpretaciju može dakle da znači izlazak iz filozofije. Primjer ovakvog izlaska iz filozofije i prije nego se u nju ušlo predstavlja Heringova interpretacija Waltera Benjamina *Der Intellektuelle als Revolutionär*.

Kada se klasifikatorska, vanfilozofska misao o filozofiji sretne s dubinom filozofskog igrara koji, tjeran problemom, povlači neočekivane poteze, izlazi iz šabloni i proturječi sam sebi — ta inkasatorska misao nađe se pred nerješivim problemom. Pred očima metrozofa igra jedan produbljeni svijet osmišljenog smisla ili besmisla, suptilnost misli u njenom samopropitivanju — za sve to nema jednostavnog mjerila. Određeni svakidašnjim iskustvom u kojem kvantitativno brojčani plinskog ili električnog sata uređuje red dokolice ili dosade — oni ono kvantitativne prenose u najsuptilniji pokušaj samorazumijevanja svijeta. Tu u tom nerazumijevanju, u toj nesposobnosti udubljivanja u filozofsku misao, rađaju se interpretacije kao medvjede usluge filozofiji, javljaju se pitanja koja to nisu, javljaju se odgovori neodgovornih pri-mislitelja na sporedne, vanfilozofske stvari. Kada npr. Benjamin

razmišlja o problemu mirisa u interpretaciji Baudelairea, u kontekstu razmišljanju o iskustvu koje ukazuje na rasol tradicionalnog i suvremenog — on iznosi navidjelo bit vremena, proturječnost duha u napredovanju. I ako je igdje revolucionaran, onda je to sigurno ponajviše u svojim analizama u kojima se pod njegovim suptilnim okom razotkriva duh u intenciji, vrijeme u raskoraku, epoha u prijelomu. Tražiti pak revolucionarno u njegovim eksplicitnim tezama o revoluciji, građanskom društvu, napretku, istoku... itd. (kako to čini Hering), znači ne razumjeti, banalizirati, dakle promašiti.

No daleko od toga da je jasnoća koja je duhu evidentna u istinitoj spoznaji prisutna i u realitetu. Promatrano je uvijek na razini pojavnog, u odnosu, tj. u kontekstu. U konkretnom slučaju poteškoće prouzrokuje i činjenica da navedena knjiga i nema posebnu filozofsku intenciju. Osim toga knjiga se javlja u kontekstu koji joj daje značaj. Okrenimo se stoga onome što knjiga može dati.

Kada 1967. godine Helmut Heissenbüttel objavjuje u Merkuru tekst »Vom Zeugnis des Fortlebens in Briefen«, tada zapravo započinje čitav jedan proces opovrgavanja predstavljanja Benjamina od strane Adorna i njegovih učenika. Osnovne zamjerke H. Heissenbüttela, kako navodi Hering, jesu da je Benjamin »retuširan«, da se prikriva razlika između Benjamina i izdavača, te da se ne respektira razlika između mladog i kasnog Benjamina. Među autore koji se uključuju u ovu struju iznalaženja »autentičnog« Benjamina spada i Kristoph Hering sa svojom studijom.

S mnogo gorčine Hering u početku primjećuje da je visoko poštovanje Benjamina, koje je Adorno stalno isticao, obrnuto proporcionalno trudu uloženo da se prikaže autentična Benjaminova misao. Apstraktnim formulacijama s mnoštvom epiteta, hvaljenjem s dozom preteranosti, ili specifično, dakle odabrano sugestivno kazivanje, može, kako smatra Hering, biti zapravo odvratanje od onoga što se, odnosno koga se hvali. To veliko poštovanje koje se sreće u komentarima, primjećuje Hering, korespondira s »obezvređivanjem većeg dijela Benja-

2142 Izlog knjiga

ona navijačka, taktička, razina sredivana računa, tarifna razina škola i orijentacija. Na toj razini postavljaju se prava inkasatorska pitanja i dobivaju odgovori u obliku sudskih presuda.

Benjaminova analiza nadrealizma indikativna je jer koketira s idejom političkog pokreta, s Komunističkim manifestom s revolucijom, itd., ali na taj način da se ovi momenti moraju promatrati kao momenti koji u procesu izvođenja teze predstavljaju zaobilazeće orijentire. Razmišljanje o snovima, opojnosti, iskustvu ili pesimizmu, jest u krajnjoj liniji i govor o odnosu jednog književnog i mogućeg/nužnog političkog pokreta — ali samo u krajnjoj liniji. Kada Benjamin govori o organiziranom pesimizmu ili odnosu moralne metafore i politike, ili kada govori o otkrivanju prostora za sliku u političkoj aktivnosti, Benjamin ne da nije ortodoksan marksist ili pak tako siguran zagovornik političke revolucije, nego je, čak bi se moglo reći i suprotno, prije svega mislilac koji otkriva nove misaone prostore u inače »otrca-noj« dijalektičkoj slici odnosa umjetnosti i politike. A to je autoru koji Benjaminu pristupa poradi eventualnog iskustva za moguću suvremeni politički pokret — nedostižno.

Ni u interpretaciji drugih tekstova Waltera Benjamina, Hering ne pokazuje dovoljno suptilnosti u pristupu. Njegov pristup je shematski. S jedne strane je tradicionalna estetika, građansko društvo, intelektualac kao dekadent, aura, tradicionalno iskustvo, mit, kult, itd., a s druge strane je utemeljenje umjetnosti u politici, masa, tehnička reproduktivnost umjetničkog djela, komunizam, svjetsko iskustvo štampe i tomu slično. Kolikogod ovakva interpretacija imala osnova u Benjaminovom, katkad, i to namjerno, sirovom (Arendt) mišljenju, toliko ista, koliko gledamo Benjamina u cjelini i u bitnoj intenciji, ova interpretacija ne zadovoljava. Pa ni u onom elementu kojim je ovaj rad inspiriran, a riječ je o odnosu Adorna i Benjamina. O tome npr. iscrpnije i zanimljivije pišu dva tematska broja časopisa *Alternative*, izašla 1968. i 1969. godine.

Sead Alić

Izlog knjiga 2141

minova stvaralaštva«. Za razliku od osnovne, kako autor smatra — materijalističke intencije Benjamina, Adorno iznalaži, ironizira Hering, »originalnu Benjaminovu misao«.

Hering ne može prihvatiti Adornovo upućivanje na fragment, odnosno fragmentarno kao ono bitno Benjaminove metode. Interpretu koji je sam »materijalističke« provenijencije, teza o fragmentu kao kriteriju istinitosti čini se svakako namjernim izokretanjem Benjaminove misli.

Ili npr. kada Adorno pokušava slikovito predstaviti Benjamina utvrđujući da je Benjamin zapravo Schlegel i Novalis u jednome — Hering jetko primjećuje da se Benjamin neumjesno trpa u romantičku tradiciju u kojoj Benjaminova okrenutost marksizmu onda doista i poprima karakteristike nesporazuma.

U skladu sa svojom osnovnom intencijom da pokaže životna i teorijska opredjeljenja W. Benjamina na putu od građanskog do revolucionarnog intelektualca, Hering nakon kritike Adorna i njegove škole prelazi na analizu odabranih Benjaminovih tekstova.

Birajući tekstove na kojima može pokazati Benjamina kao radikalnog marksističkog mislioca, radikalnog intelektualca, koji se suprotstavlja kako akademizmu tako isto i larpulartizmu ili bilo kom drugom obliku suprotstavljanja postojećem koje zastaje na razini duhovne opstrukcije, kritike ili negiranja, a ne uključujući se u zbiljski preobražaj građanskog društva — Hering započinje s Benjaminovim mislima o nadrealizmu. Otuda izvlači teze o novoj radikalnoj orijentaciji samorazumijevanja građanske inteligencije, o konzervativnom karakteru revolta lijevograđanske inteligencije, te da, nasuprot nužnosti ozbiljenja konkretnog humaniteta, ova inteligencija ostaje na razini apstrakcije o humanim zahtjevima.

Benjaminova analiza nadrealizma je takav primjer teksta na kojem se interpretacija mora razotkriti u ravni svog pristupa. Od mogućnosti interpretatora i sposobnosti njegova kategorijalnog aparata, tj. od razine interesa — ovisit će odgovor na, opet bitno, posebno razotkrivajuće, pitanje. Vjerojatno je najgrubija razina nenilozofskog pristupa filozofiji